

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI O'QITISHDA XALQARO TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH

Gulamova Dilnoza Nizamitdinovna

Qarshi shahar 46-maktab, Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Baxtiyorova Maftuna Bobirjon qizi

Turon universiteti talabasi

Muhammadiyeva Gulzora Olimjon qizi

Alisher Navoiy nomidagi

Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti talabasi

Zikrillayeva Farangiz Baxtiyor qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda ilg'or xalqaro tajribalardan foydalanishning pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda Finlandiya, Singapur, Yaponiya, Kanada va Buyuk Britaniya ta'lim tizimlarida qo'llanilayotgan o'quvchi markazli yondashuvlar, differensial ta'lim, loyiha asosida o'qitish hamda formatif baholash usullari o'rganildi. Shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalanish, o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish hamda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish masalalari yoritildi. Tadqiqot natijalari xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish orqali boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirish mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, xalqaro tajriba, o'quvchi markazli ta'lim, differensial yondashuv, raqamli texnologiyalar, formatif baholash.

Аннотация. В данной статье анализируется педагогическое значение использования передового международного опыта в обучении учащихся начальных классов. В исследовании рассмотрены ученико-ориентированные подходы, дифференцированное обучение, проектное обучение и методы формативного оценивания, применяемые в образовательных системах Финляндии, Сингапура,

Японии, Канады и Великобритании. Также освещены вопросы использования цифровых технологий, развития критического и творческого мышления, а также формирования социальных компетенций учащихся. Результаты исследования показывают, что адаптация международного опыта к национальной системе образования способствует повышению эффективности начального обучения.

Ключевые слова: начальное образование, международный опыт, ученико-ориентированное обучение, дифференцированный подход, цифровые технологии, формативное оценивание.

Annotation. This article analyzes the pedagogical significance of using advanced international experience in teaching primary school students. The study examines student-centered approaches, differentiated instruction, project-based learning, and formative assessment methods used in the education systems of Finland, Singapore, Japan, Canada, and the United Kingdom. It also highlights the use of digital technologies, the development of critical and creative thinking, and the formation of students' social competencies. The results indicate that adapting international practices to the national education system can significantly improve the effectiveness of primary education.

Keywords: primary education, international experience, student-centered learning, differentiated instruction, digital technologies, formative assessment.

Kirish.

Boshlang'ich ta'lim tizimi jamiyatning intellektual salohiyatini shakllantiruvchi eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi, mustaqil fikrlash ko'nikmalari, ijtimoiy moslashuv qobiliyati va asosiy kompetensiyalari shakllanadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitish jarayonini takomillashtirish, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish va ilg'or xalqaro tajribalardan foydalanish dolzarb masalalardan biridir[1]. Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimlari o'rtasidagi integratsiya kuchayib, turli davlatlarda samarali natija berayotgan metod va texnologiyalar boshqa mamlakatlar ta'lim amaliyotiga ham joriy etilmoqda. Ushbu tadqiqotning maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda

xalqaro tajribalardan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilish, ularning samaradorligini aniqlash hamda milliy ta'lim tizimiga moslashtirish yo'llarini yoritishdan iborat. Tadqiqot jarayonida rivojlangan mamlakatlar boshlang'ich ta'lim tizimi, o'quv metodikalari, baholash yondashuvlari va o'quv muhitini tashkil etish tajribalari o'rganildi. Shuningdek, pedagogik innovatsiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, differensial ta'lim, raqamli texnologiyalarni qo'llash va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan metodlar tahlil qilindi[4].

Metodlar.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, xorijiy ta'lim tizimlari tajribasini qiyosiy o'rganish, amaliy kuzatuvlar hamda zamonaviy ta'lim dasturlarini o'rganish usullaridan foydalanildi. Finlandiya, Singapur, Yaponiya, Janubiy Koreya, Kanada va Buyuk Britaniya boshlang'ich ta'lim tizimlaridagi yondashuvlar alohida tahlil qilindi. Ushbu mamlakatlarda o'quvchi markazli ta'lim, kreativ fikrlashni rivojlantirish, muammoli vaziyatlarga asoslangan o'qitish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga katta e'tibor qaratiladi. Masalan, Finlandiya ta'lim tizimida o'quvchilarni ortiqcha yuklamasdan, ularning tabiiy qiziqishlari va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda o'qitish tamoyili ustuvor hisoblanadi[2]. Dars jarayonida o'yin elementlari, loyiha asosida o'qitish va real hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar keng qo'llaniladi. Bu esa o'quvchilarning o'qishga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantirib, bilimlarni chuqur va ongli o'zlashtirishga yordam beradi.

Singapur tajribasida esa matematika va tabiiy fanlarni o'qitishda vizual modellashtirish, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish va bosqichma-bosqich murakkablashib boruvchi topshiriqlardan foydalanish muhim o'rin tutadi. "Concrete-Pictorial-Abstract" modeli orqali o'quvchilar avval real predmetlar bilan ishlaydi, so'ngra tasviriy modellarga o'tadi va oxirida abstrakt tushunchalarni o'zlashtiradi. Bu metod boshlang'ich sinf o'quvchilarida tushunchalarni puxta shakllantirishga yordam beradi. Yaponiya ta'lim tizimida esa jamoaviy ishlash, o'zaro hurmat, intizom va mustaqil o'rganish ko'nikmalariga alohida e'tibor qaratiladi. Dars jarayonida o'quvchilar kichik guruhlarda ishlaydi, muammoni birgalikda hal qiladi va natijalarni muhokama qiladi. Bu esa ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi[5].

Kanada va Buyuk Britaniyada boshlang'ich ta'limda differensial yondashuv keng qo'llaniladi. Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va o'zlashtirish sur'atiga mos ravishda topshiriqlar beriladi. O'qituvchi o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etadi. Bu yondashuv o'zlashtirish darajasi turlicha bo'lgan o'quvchilar bilan samarali ishlash imkonini beradi. Shuningdek, bu davlatlarda formatif baholash tizimi keng rivojlangan bo'lib, o'quvchilarning o'qish jarayonidagi yutuqlari muntazam kuzatib boriladi va ularga o'z vaqtida pedagogik yordam ko'rsatiladi[3].

Natijalar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xalqaro tajribalarda boshlang'ich ta'limning asosiy yo'nalishi o'quvchini faol subyekt sifatida ko'rishdan iborat. An'anaviy "o'qituvchi – bilim manbai" modelidan farqli ravishda, zamonaviy yondashuvlarda o'qituvchi ko'proq yo'naltiruvchi va fasilitator rolini bajaradi. O'quvchilar esa bilimni mustaqil izlanish, tajriba o'tkazish, muhokama qilish va amaliy faoliyat orqali egallaydi. Loyiha asosida o'qitish, muammoli vaziyatlar yaratish, tadqiqot elementlarini qo'llash boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi[6]. Masalan, tabiatshunoslik darslarida oddiy tajribalar o'tkazish, kuzatuv kundaliklari yuritish yoki kichik tadqiqot topshiriqlarini bajarish orqali o'quvchilar bilimni tayyor holatda emas, balki izlanish jarayonida o'zlashtiradi.

Raqamli texnologiyalarni qo'llash ham xalqaro tajribaning muhim jihatlaridan biridir. Interaktiv doskalar, ta'limiy ilovalar, onlayn platformalar va multimediali resurslar dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi. Masalan, boshlang'ich sinflarda savod o'rgatishda audio-vizual materiallar, animatsiyalar va interaktiv o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va o'rganish jarayonini yengillashtiradi. Shuningdek, raqamli vositalar yordamida differensial topshiriqlar berish va o'quvchilarning natijalarini tezkor tahlil qilish imkoniyati mavjud[7].

Xalqaro tajribada o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ham katta e'tibor qaratiladi. Doimiy malaka oshirish kurslari, seminarlar, tajriba almashish dasturlari va pedagogik tadqiqotlarda ishtirok etish o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini oshiradi.

Finlandiyada o'qituvchilar yuqori malakali mutaxassis sifatida e'tirof etilib, ularga metodik erkinlik beriladi. Bu esa dars jarayonini ijodiy tashkil etish imkonini yaratadi.

Muhokama.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, xalqaro tajribalarni to'g'ridan-to'g'ri ko'chirib olish emas, balki ularni milliy ta'lim tizimi, madaniy muhit va o'quvchilarning psixologik xususiyatlariga moslashtirish muhimdir. Har bir davlatning ta'lim tizimi o'ziga xos ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy sharoitlarda shakllangan. Shu sababli ilg'or metodlarni tanlab, ularni moslashtirish va bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiq. Masalan, loyiha asosida o'qitish metodini joriy etishda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, o'quv yuklamasi va o'qituvchilarning tayyorgarlik darajasi hisobga olinishi lozim.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik ham xalqaro tajribaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ko'plab rivojlangan mamlakatlarda ota-onalar ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylangan. Ular maktab bilan muntazam aloqada bo'ladi, farzandining o'qish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi va maktab tadbirlarida ishtirok etadi. Bu esa o'quvchining o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, xalqaro tajribalardan foydalanish natijasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish, jamoada ishlash va kommunikativ ko'nikmalar sezilarli darajada rivojlanadi. Shuningdek, o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi ortadi, darslarda faollik kuchayadi va o'zlashtirish ko'rsatkichlari yaxshilanadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda xalqaro tajribalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. O'quvchi markazli yondashuv, interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish, differensial ta'lim va raqamli texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning intellektual va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish va ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Natijada,

boshlang'ich ta'lim bosqichida sifatli bilim olgan, mustaqil fikrlaydigan, ijodkor va faol shaxslarni tarbiyalash imkoniyati kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Iskandar o'g'li, S. B., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING O'QUVCHILARDA TASAVVUR VA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI. Modern education and development, 39(4), 334-339.
2. Shoyim o'g'li, A. X., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2026). RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI. Modern education and development, 41(3), 199-205.
3. Shoyim o'g'li, A. X., & Fozilovna, M. N. (2026). O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA'LIMNI JORIY ETISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI. Modern education and development, 41(3), 348-355.
4. Iskandar o'g'li, S. B., & Fozilovna, M. N. (2025). INKLYUZIV TA'LIM SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI. Modern education and development, 39(4), 327-333.
5. Tellayevich, K. R., & Fozilovna, M. N. (2025). ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV YONDASHUVLARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 302-308.
6. Tellayevich, K. R., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). TA'LIM JARAYONIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 296-301.
7. Tellayevich, K. R. (2025). O'ZBEKISTONDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK TAHLIL QILISH. Modern education and development, 39(4), 290-295.
8. Umid Ulug'bek o'g, M. (2025, May). BADIY TARJIMALAR ORQALI TIL O'RGATISH METODIKASINI RIVOJLANTIRISH. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 132-139).

9. Umid Ulug'bek o'g, M. (2025, May). TIL O 'RGATISHDA BADIY MATNLARNI TANLASH MEZONLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 140-147).
10. Сунатов, Д., Тошмуродова, С., Анварова, Э., & Зикриллаева, Ф. (2025). Madaniyatlararo muloqotning ahamiyati. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 141-143.